

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

(Folyóiratok és hírlapok irodalomtörténeti vonatkozású cikkei. Munkatársak: *Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Gulyás Pál, Halász László, Pintér Jenő.*)

I. Folyóiratok.

A Cél. — 1926. évf. febr. Altenburger Gyula: *Gyulai Pál és a magyar irodalmi kritika*. Gy. P. nagysága elsősorban abban van, hogy helyesen látta meg azokat a neuzeti értékeket, amelyek az irodalmi kritika fundamentumát alkotják s ezekhez az értékekhez mérte az irodalmi tevékenység és a kész irodalmi alkotások értékét.

A Falu. — 1926. évf. 2. sz. Bodó János: *Herczeg Ferenc írói jubileuma*. Emelkedett hangú megemlékezés Herczeg Ferenc negyvenéves írói jubileuma alkalmából. — Bodor Antal: *A szakoktatás és falugondozás úttörőjének önéletrajza*. Tessedik Sámuel a szarvasi gyakorlati gazdasági és ipariskola megalapítójának nagybecsű önéletrajzi adatai németből átdolgozva.

Akadémiai Értesítő. — 1925. évf. 10—11. sz. Szinnyei József: *A M. T. Akadémia és a nyelvtudomány*. A M. T. Akadémia munkásságával kapcsolatos nyelvtudományi eredmények összefoglaló áttekintése. — Négyesy Lajos: *A magyar irodalom és költészet fejlődése*. Ha számot vetünk az utóbbi száz év szép-irodalmi eredményeivel, sok diadalra lehetünk büszkéek. Irodalmunk és nyelvünk ma úgyszólván minden műfaj, minden hangnem, minden szellem körében a legfelsőbbrendű művészi feladatok megoldására alkalmas. A formai feltételek irodalmunk fejlődésére megvannak. A fejlődés tartalmi tényezőit részben a közlélektől kell várnunk. A mai magyar költőnek is a nemzeti lélek mélyéből kell merítenie. — *Voinovich Géza beszéde* Arany J. első budapesti lakóházának emléktáblával való megjelölésekor. A nagy költő 1860 őszétől 1864 tavaszáig Pesten, a mai Erkel-utca és Üllői-út sarkán levő házban lakott. Itt írta a Buda Halálát. — *Ferenczi Zoltán* beszéde a Petőfi-házra helyezett

Jókai-emléktábla leleplezésekor. A Bajza-utcai ház, amelyben most a Petőfi-múzeum van elhelyezve, valamikor Jókai lakóháza volt. A nagy költő életének több igen boldog évét töltötte itt egy szerető család körében. — 12. sz. Ravasz László: *Lévay József költészetéről*. Lévay lírikus létére nagyon keveset vesz fel a külső világból és nagyon kevés lírai reakciót mutat. Valami csöndes visszatekintés van költészetében. Az apró, hétköznapi benyomások bírják dalra. Azok a legszebb költeményei, melyekben a nagy leszámolás szólal meg. — *Berzeviczy Albert beszédei* Salamon F., Xantus J. születésének százados és Toldy F. halálának félszázados évfordulóján. — Kaán Károly: *Gr. Széchenyi I. és a Nagy Magyar Alföld*. Széchenyinek az volt a meggyőződése, hogy Alföld anyagi és szellemi segítése előbb vagy utóbb megtermi majd az ország más részei számára is a maga gyümölcseit. A Tisza-völgy rendezésének szolgálatáért a társulatok egész láncolatával kívánja behálózni az Alföldet és ezek fölé egy központi társulatot tervez. — Zsigmond Ferenc: *Jókai és Debrecen*. Jókai debreceni élete arra a 15—16 heti időre terjed, amely 1849 január elejétől április 25-ig telt el. Hogy Debrecen a magyar nemzet politikai és művelődési történetében mily nagy jelentőségű szerepet játszik a XVI. század eleje óta, azt leghatásosabban megéreztetni velünk Jókai debreceni vonatkozású költészete. Debrecen elősegítette a világ leghíresebb mesemondó lángelméjének kifejlődését, költői ihlete számára a legegészségesebb táplálékot nyújtván félszázadon át. — Szinnyei Ferenc: *A regény*. A szerző nagyobb terjedelmű, önállóan is megjelent tanulmányának kivonatos ismertetése.

A Magyar Asszony. — 1926. évf. 1. sz. Tolnai Vilmos: *Herczeg Ferenc: A Hid*. Alkalmi színmű, mely az örökéletű remek minden jelességét magán viseli. — A Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége lelkes szeretettel ünnepelte rendkívüli közgyűlésén Tormay Cécilet az őt ért silány támadások védelmében.

A Természet. — 1926. évf. 3—4. sz. Schenk Jakab: *Petényi János Salamon beszéde*. P. J. kiváló ornitológus tót nyelven mondott búcsúbeszédének fordítása. Beszédét a cinkotai ev. egyháztól való búcsúzásakor mondotta el.

Budapesti Szemle. — 1926. évf. 2. sz. Mitrovics Gyula: *Gyulai Pál esztétikája*. Gyulai szerint az esztétikának és a

művészetnek közös forrása a természet és az emberi szív. A jóval és igazzal nem kerülhet ellentétbe a művészet, bár a jó és igaz sem szépek magukban. A művészet uralkodó eleme az összhang. Ez egyetemes összefüggés rendjén a költészetben érvényesülnie kell az általános emberinek, de úgy, hogy el ne nyomja a nemzetit és egyénit. Az élményszerűség a leglényegesebb művészi elv, főleg a költészetben, s különösen a lírában. De csak a lelki élmény a fontos. A puszta állattá vált ember már nem költői tárgy. — Császár Elemér: *Bayer József emlékezete*. Az a tudományos munka, amelyet Bayer egy emberéleten át végzett, alapjában filológiai és történeti munka volt, még pedig igazi valója szerint kutatómunka. Bayer nyugodt, tárgyilagos író volt. Stílusát teljes tárgyszerűség és nagyfokú higgadtság jellemzi. — Magyary Zoltán: *A magyar tudomány nemzetközi helyzete*. Az a nagy erőfeszítés, mely külföldön a tudományos élet terén tapasztalható, minket is kötelez. Egyetemi és kormánypolitikánkban meg kell szoknuuk a hosszú időre szóló programmesinálást. — Kéky Lajos: *Erdélyi elbeszélők*. Erdély napjainkbeli elbeszélő irodalmának képviselői között több figyelmet érdemlő tehetség van, munkásságukban sok elismerésre méltó buzgóság és szép törekvés tapasztalható; de vannak fattyúhajtások is. — 3. sz. Angyal Dávid: *Gyulai Pál, a kritikus*. Gyulai bizonyos fokig lírikus maradt kritikáiban is. Erős rokon- vagy ellenérzés hevíti kritikáit és polémiáit. De igazságos akart s tudott is lenni legyőzve lírai hevülését. Az volt a célja, hogy a magyar közönséget az általános európai irodalmi mértékhez szoktassa. Negatív vagy pozitív irányban nem egy írot vagy művet az ő ítélete állított irodalomtörténeti helyére. Emlékbeszédeiben kegyelettel, de biztos kézzel arcképeket rajzol elhunyt barátairól. — Kornis Gyula: *A magyar filozófia fejlődése és az Akadémia*. Valamikor úgyszólván az egész magyar filozófiai élet és irodalom az Akadémia tűzhelyén koncentráldott. A magyar tudományos kultúra mai fejlettségi fokán azonban a filozófiának már számos egyéb jelentős gyújtópontja van. — Négyesy László: *A magyar kritika hat éve*. Jelentés az 1925-i Greguss-jutalomról. — 4. sz. Lukinich Imre: *A M. T. Akadémia és a magyar történettudomány*. A kérdés kimerítő tárgyalása alapján megállapítható, hogy „ha ma önérzetesen beszélhetünk önálló felfogású magyar történetírásról..., akkor igazoltnak kell tekinteniünk az Aka-

démia tudománypolitikáját, amely egyrészt a nemzeti sajátosságok erőteljes kifejlesztésével, másrészt a szükséges idegen kultúrártékek tervszerű átvitelével... a magyarságot a nyugat-európai kultúrközösségbe bekapcsolta". — Baros Gyula: *Philemon és Baucis magyar földön*. Az ovidiusi rege magyar feldolgozásának ismertetése. — Kéky Lajos: *Móricz Zsigmond újabb munkái*. Móricz utolsó ötévi termésén mintha nyomot hagyott volna a felettünk elviharzott fergeteg. Lelkét, mely a békés években is hajlott pesszimizmusra és szertelenségre, fölkavarta s a háborgó lélek nyugalma csak lassan, az alkotásban való vergődést is éreztetően jár vissza. — Papp Ferenc: *Gyulai költészetének értékei*. Bárhonnan közeledünk Gyulai költészetéhez, mindenünnen ugyanaz a határozott vonalú költői egyéniség tűnik elénk, mely a gyöngédséget férfassággal, a költői ábrándot éles ítélettel s a kiművelt ízlést tisztult erkölcsiséggel köti össze. Nagy lelki erők teremtették meg ezt az összhangot, mégis hiányzik belőlük a költői lángelmének mindent legyőző, rohamos ereje.

Egyenlőség. — 1926. jan. 9. — Palágyi Lajos: *Emlékeimből*. Politikai téren csak két esetben volt szerepe: az aradi vértanúk szoborleleplezésénél, melyet az ő költeményével avattak fel s a zsidóság recepciójának kezdeményezésével. A költők közül Vajda Jánossal, Kiss Józseffel és Makai Emillel állott szorosabb kapcsolatban. Vajda szerinte rendületlen híve volt a szabadelvűségnek, aki megírta, „hogy akkor lesz boldog Magyarország, ha az utolsó antiszemita ki lesz tömve”. — Jan. 30. Kardos Albert: *Gyulai Pál az egyházi perben és a recepciók küzdelemben*. Szerző e cikkében Gyulait mint meggyőződéses filozofit igyekszik beállítani, aki mint kinevezett főrend „a legélesebb harcot folytatta a reakciónak a főrendiházban koncentrált tábora ellen”. — Márc. 27. Molnár Jenő: *Makai Emil halálának 25. évfordulója*. A cikkben szerző Beöthy Lászlóval mondatja el a fiatalon elhunyt költőre való visszaemlékezéseit.

Egyetemes Philológiai Közlöny. — 1926. évf. 1—3. sz. St. Székely: *G. Némethy LX. aetatis annua implevit*. Némethy Géza jeles klasszika-filologusunk és költőnk pályafutását méltató ünnepi cikk.

Egyetértés. — 1926. évf. 2. sz. Szatmári Mór: *Kossuth Lajos a zsidó kérdéstről*. K. L. a zsidókérdést nem sorozta a politikai problémák sorába, mert csak társadalmi betegségnek minősít

tette. Az antiszenita izgatást, mint gyűlöletből fakadó oktalan-ságot nem egyeztethette össze a maga szabadelvűségével. — Peterdi Andor: *Székely Sámuel*. Nekrolog az öreg ujságíróról.

Erdélyi Irodalmi Szemle. — 1925. évf. 9—10. sz. Balogh Artur: *Széchenyi emlékezete*. Emelkedett hangú megemlékezés. — Rass Károly: *Reményik Sándor*. R. S. nemzeti költő, akin rajta van a magyar sujtás és az erdélyi patina. Az erdélyi magyarság lelkének legnagyobb kifejezője. — György Lajos: *Az erdélyi magyar irodalom bibliográfiája*. Összefoglaló statisztikai táblázattal. — 1926. évf. 1. sz. Császár Károly: *Gyulai Pál*. A józanság és világosság, élesség és következetesség, meg-ingathatlan erkölcsi komolyság és metsző gúny, a multnak megbecsülése és a jövőben való hit, imponáló nyugalom és harcos készség egyesült benne. — Csüri Bálint: *Kemény Zsigmond regényforrásaihoz*. Erről a tanulmányról már megemlé-keztünk Kézirattár című rovatunkban. — Kristóf György: *Gyulai Pál és az Erdélyi Múzeum Egyesület*. Gy. P. működése az említett egyesület körül. — György Lajos: *Gyulai Pál levelei Szabó Károlyhoz*. 10 levél Gy. P. hagyatékából.

Ethnografia. — A Népélet 1926 óta ezzel a címmel jelenik meg. — 1926. évf. 1. sz. Szendrey Zsigmond: *Történeti népmon-dáink*. Az Árpád-kor mondáinak egybeállítása a források meg-jelölésével.

Élet. — 1926. évf. 2. sz. Brisits Frigyes: *Divald Kornél*. A művészettörténetíró belletrista méltatása a „Felvidéki séták“ megjelenése alkalmából. — 4. sz. Kovách György: *A honfoglalás eposza*. Kozma Andor új művének méltatása. — 5. sz. Pitroff Pál: *Az esztéta Gyulai Pál*. Vizsgálja, hogy Gyulai esztétikája hogyan egyeztette össze az igaz, szép és jó fogalmát, s mi volt gondolkozása rendszerének az alappillérje. — Nyitrai Dénes: *Gyulai Pálról Kozma Andor*. Közli Kozma A. személyes emlé-kezéseit. — 6. sz. Radványi Kálmán: *A színpad Herczeg Ference*. Herczeg a színpad írója. Hivatását a „Színházavatás“ jelzi: a nemzeti hagyomány megőrzése a modern színpadon. Témái kitűnőek, bár nem mindig jól oldja meg őket. Legnagyobb ereje a színpadi beállítások ügyessége. — 7. sz. Csiszár Béla: *Szívekbe rózsát oltok*. Beszélgetés a Felvidék legkedveltebb magyar poétá-jával, Mécs Lászlóval, irodalmi multjáról, költői programjáról. — 8. sz. Kovács György: *Az első magyar állatvígjáték*. Nagy Ignác próbálkozásának ismertetése 1845-ből.

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1926. évf. 1—2. szám.

Négyesy László: *Metrikai megfigyelések Aranyánál*. Arany a magyar vers ütemmértékeinek elvonásával már több évvel 1856 előtt (A magyar nemzeti versidomról írt értekezését megelőzőleg) foglalkozott, Fogarasi és Erdélyi mértékein jóval túl ment, ezeket a megfigyeléseket művészi gyakorlatában is ki próbálta, még pedig kitűnő eredménnyel. — Galamb Sándor: *Huszonöt év a magyar társadalmi dráma történetéből*. A ki egyezést követő negyedszázad alatt főképp Csiky Gergely működése volt döntő hatású a magyar társadalmi dráma kialakulására. A „Proletárok“ sikerén fölbuzdulva, egyre többen próbálkoznak e műfajjal (Bercsényi Béla, Balázs L., az Ábrányiak, Dóczy L., Kabos E. és mások). Sajnos, e színműíróink igazán magyar levegőt nem igen tudtak a színpadra varázsolni. Teljesítményük azonban nem kicsinylendő, mert az ő tartalmi és formai úttörésük tette lehetségessé a magyar drámának a kilenvenes évek óta tapasztalt lendületét. — Timár Kálmán: *Adalékok kódexeink forrásaihoz*. (I.) 1. Ludolphus de Saxonía Vita Jesu Christi c. főművének fölhasználása több kódexünkben kimutatható. 2. A Guary-kódex forrásai között nevezetes helyet foglalnak el Discipulusnak (= Herolt János) szent beszédei. 3. Augsburgi Dávid Formula novitorum-a s a Horváth-kódex fejezetei így felelnek meg egymásnak: Cap. XXXII—XLI = 26—35. fej. — Császár Elemér: *Arany János képzelete*. Közhitté vált, hogy Aranynak nem volt fantáziája, eredeti leleménye regényes volt. E vád alaptalan, éppen az ellenkezője igaz: Arany egyike volt a leggazdagabb képzeletű magyar költőknek. — Az Adattárban Badies Ferenc Kazinczynak Horváth Jánoshoz, — Harsányi István gr. Dessewffy Józsefnek br. Vay Miklóshoz, — Hellebrant Árpád Ipolyi Arnoldnak Toldy F.-hez, — Horváth Konstantiu Kiss Ferencnek Verseggyhez, — Csi-zovszky Sándor Tompának Borsodi Józsefhez írt leveleit közli. — Ezeken kívül Gálos Rezső Berzsényi „A magyarokhoz“ című ódájának kialakulását, — Tóth János a Ráday-kódexet és Melius négy ismeretlen munkáját, — Szabolcsi Bence Egy XVIII. századi nagyenyedi kézirat irodalomtörténeti adalékait, — Gulyás József Csokonai néhány versének latin forrását, — Lám Frigyes a cenzurára és a Bánk bán történetére vonatkozó győri adalékokat, — Horváth Konstantin pedig az „Im arcunkra borulunk...“ kezdetű miseének szerzőjét illető hozzávetését ismerteti.

Katholikus Szemle. — 1926. évf. 2. sz. Várdai Béla: *Gárdonyi Géza hátrahagyott művei*. G. G. hátrahagyott s most megjelent műveinek mélyenjáró ismertetése. A hagyaték nem egyforma értékű művekből áll ugyan, de valamennyit jellemzi az előadás közvetlenségének üde, tavaszi bája. Valamennyit ékíti a plasztikus szemléletesség, a szükséztávóságában is felvillanyozó humor és a mélységes, nemes, igazán életet magyarázó, sőt utat mutató alapeszme is.

Magyar Középiszola. — 1925. évf. 5—10. Viszota Gyula: *Mozzanatok Széchenyi lelki fejlődéséből 1820—1825 között*. Sz. élénk és izgatott képzelete gyakran idéz elő erkölcsi tusát. Igazságtalanságain mindig fölháborodik. Még a meglepetés öröme is küzdelmet idéz elő lelkében. Lelki életében határozottan szigorú író önmagával szemben. Hangulata sokszor búskomor, de ez a sötétlátása nem betegség, hanem a lelki önismertetre való állandó törekvésének folyománya.

Magyar Kultúra. — 1926. évf. 3. sz. Jablonkay Gábor: *Jókai és a magyar lélek*. A magyar lélek és a magyar nemzeti gondolat szempontjából Jókai művei megtévesztően hatottak mindazokra, akik benne a magyarság megmentőjét, orvosát, prófétáját ünneplik. Szerette hazáját és népét. örült javának s vigasztalni akarta, de az eszközökben ő is tévedett, másokat is megtévesztett. A magyar lélek igazi gyógyítói azok, akik azt ősi hibáiból segítik ki és erkölcsi erőt öntenek beléje.

Magyar Nyelv. — 1926. évf. 1—2. sz. Tolnai Vilmos: *Magyar Grammatika*. Az ily című, Debreecenben, 1808-ban megjelent könyv szerzője — Kölcesey följegyzése szerint — valószínűleg Benedek Mihály volt. — Klemm Antal: *Réthei Prikkel Mária*n (1871—1875). Meleghangú nekrológ. — 3—4. sz. Mészöly Gedeon: *A Halotti Beszéd „eleve“ szava*. A Halotti Beszéd e mondatuak „Menyi milostben terumteve eleve miv isemucet adamut?“ = „mennyi malasztban teremtette a mi elő atyánkat, Ádámot.“

Magyar Nyelvör. — 1925. évf. 1—8. sz. Bebesi István: *Sipulusz nyelve*. Sipulusznál sokkal mélyebben fogantak a komikum gyökerei, mint a komoly érzéseké. Kifejezőkészsége sokkal erősebb, fürgébb, bátrabb, színesebb, mihelyt a komikum terére lép. A Sipulusz-fordulatokat részletesen elemzi. — Dénes Szilárd: *Arany János és Az Ember Tragédiája stílusa*. Arany Jánosnak Az Ember Tragédiája stílusán eszközölt javításairól. Arany nyelvi igazításai nagy mértékben segítették a

mű egységes esztétikai hatását. A javítások elfogadásával Madách alkotásának eredetiségén nem esett semminemű csorba. — Rubinyi Mózes: *Kiss József stílusa, nyelve, technikája*. Nem volt stílusa különlegesen egyéni s nem volt nyelve különleges gazdagságú. Lágyhangú, vigyázó stilista volt, aki kora tisztult, gondos, kissé átlagstílusán dalolt. Stílkészségének egyik érdekes megnyilvánulása, hogy kitűnően utánozza a keverék stílusokat. Verstechnikájában sok a döcögő.

Napkelet. — 1926. évf. 3. sz. Kéky Lajos: *Gyulai Pálhoz írt levelek*. Arany János két, Tompa Mihály négy, Petőfi Zoltán öt, Csengery Imre két, Kriza János négy, Erdélyi János egy, Lévay József három, Szász Károly két, Tóth Ede egy levelének közlése. — Kerecsényi Dezső: *Lévay József utolsó versei*. Lévaynak élete utolsó tíz évéből való versei nem hoznak új vonásokat ahhoz az archoz, amely régebbi költeményei alapján ismeretes, legfeljebb tán itt-ott határozottabbakká teszik a jellemző sajátosságokat. Az emberi elmulás gondolata állandó téma ezekben a versekben, de ezzel kapcsolatban semmi nyoma a megrázóbb érzelmi hullámnak. E tárgy körbeli költeményei közül legszebb az „Aratás” című. — 4. sz. Hajnóczy István: *Katona József színház-terve*. A Báuk bán szerzője 1826-ban beadványt nyújtott be Keeskemét város tanácsához állandó színház építtetése ügyében. A terv nem valósult meg. A mai színház csak jóval később, 1896-ban épült fel. — Budai Gábor: „*Nosza hamar, a bolond!*” Arany invenciója a Pázmány lovag egyik jelenetének megírásakor talán Shakespeare V. Henrikjéből nyert ösztönzést. — 5. sz. Makkai Sándor: *Kemény Zsigmond lelke*. Az érzékeny egyéniségnek és a körülményeknek megfelelésége és összeolvadása az oka annak, hogy Kemény csak tragikus családi életet tudott ábrázolni igaz művészettel. Lelkének az egyszerű külső alatt rejtőző bonyolult világában nagy ellentétek háborgtak s kedvenc irodalmi témájában, a szenvedélyek túlzásából kirobbanó végzet rajzaiban téveszthetetlenül a saját szenvedélyeivel való leszámolás áll előttünk. A tudóst elnyomta benne a költő, a költő formai kellékeinek kifejlődését pedig a folytonos elvonással megakadályozta benne a politikus. Másfelől mind a három tényező belejátszva egymásba, lefokozta egymás hatását. Szemlélődő lényéből hiányzott a vezéregyéniség. Pesszimizmusa lenyűgözte akaratát. Lelkét legkisebb gyermekora óta az erdélyi szellem sajátosságai ihlették.

Népelet. — 1925. évf. 1—6. sz. Solymossy Sándor: *Jókai és a magyar nép*. Jókai három mélyre rögzített készséget hozott magával serdülő korából: a csodálatosan közvetlen előadást, a melegkedélyű humort és az ősmagyaros régiességet. Népiessége előadó modorát és humorát egyaránt befolyásolta. Előadásában sok van a nép mesélgető módjából. Egyezik a népi elbeszélőkkel a fokozás halmozásában, a meseszöveg valószínűtlen fordulataiban és a humorban. — Berze Nagy János: *Petőfi költészétének folklore-párhuzamai*. János Vitéz elbeszélő anyagának a népmesei analógiakkal való részletes egybevetése. Különösen négy mesetípus jelölhető meg a műben: az Erős Jankó, a Fehérlő fia, az Üldözött szarvasünő és az Argirus-típus. — Szendrey Zsigmond: *Történeti népmondáink*. Az Árpád-kor mondái forrásuk megjelölésével. — Balogh József: *Az ünneprontók*. Adatok az Arany János balladájában feldolgozott legenda eredetéről, vándorlásáról és átalakulásáról. — Szendrey Zsigmond: *A regöléshez*. A bajmoki gyerek farsangoló szövegének közlése. — 7—12. sz. Berze Nagy János: *A Szent László pénzéről szóló monda népmesei kapcsolatai*. A monda hazai variánsainak és külföldi változatának megállapítása, tekintettel a menekülésről szóló résznek rokonságára. — Solymossy Sándor: *A jávorfa-mese és a Midas-monda*. (L. 126. l.) — Szendrey Zsigmond: *Jókai az etnografus*. Jókai igazi etnografus volt: gyűjtő, népszerűsítő és tudós, akit elszakíthatatlan szeretet fűzött a magyar néprajzhoz. — Gulyás József: *Jókai és a népdalok*. A Jókai-regényekben előforduló katonadalok, betyárdalok, pászterdalok, lakodalmas versek, táncdalok, gyermekdalok, bakternóták, gúnydalok, kortesdalok, varázsló-, mester- és bordalok, továbbá szerelmi és egyéb dalok egybeállítása. — Szendrey Zsigmond: *A kortesnótákról*. Rövid eikk a kortesnóták eredetéről, formájáról és tartalmáról.

Néptanítók Lapja. — 1926. évf. 9—10. sz. Kornis Gyula: *Eötvös József és az állampolgári nevelés*. Eötvös szemében a legfőbb erkölcsi és jogi érték az egyéni szabadság. Az államcszme legnagyobb biztosítékát a politikai éretlenséggel és a felforgató törekvésekkel szemben a népoktatásban látja, azért a népoktatást a maga egészében állampolgári nevelésnek minősíti. Az állampolgári nevelés elvei: a szolidaritás érzésének kifejlesztése, az értelem felvilágosítása és az érzület és akarat fejlesztése. Az állampolgári nevelés legértékesebb gyümölcse

az egyéni felelősségérzés. — Baresai Károly: *Széchenyi a nő hivatásáról*. Sz. a nő természetadta hivatását a bölcse és a háztartás szavakkal jelöli meg. Szerinte a nők tudományban és művészetben sohasem viszik feljebb a közepszerűségénél. — 15—16. sz. Gulyás Pál: *A könyv sorsa Magyarországon a középkortól a trianoni békéig*. A XVIII. század első felének legkiválóbb bibliofiljei. — Gopcsa László: *Gárdonyi és Brassai*. G. és B. néhány levelének közlése. — 17—18. sz. Gulyás Pál: *A könyv sorsa Magyarországon a középkortól a trianoni békéig*. A XIX. század második felének könyvgyűjtői. A trianoni békével ért veszteség könyvekben. — 19—20. sz. Fekete József: *Széchenyi István gróf, mint a magyarság nemzeti tanítója*. Nem volt sem moralista, sem filozófus. Ő több volt mint bölcselő. Ő bölcse volt és több volt mint moralista, mert ő erkölcs-tanító volt.

Nyugat. — 1926. évf. 5. sz. Feszty Árpádné: *A Jókai-ház állatvilága*. Részlet F. Á. naplójából. — 6. sz. Révész Béla: *Elek Artur*. Írói arekép. — Ádám Zsuzsa: *Földi Mihály*. F. M. írói egyéniségének rajza. A Nyugat tanulmány pályázatán megdícsért mű. — 8. sz. Schöpflin Aladár: *Tersánszky*. Előadás T. szerzői estjén. — Babits Mihály: *Jegyzetek Gellért Oszkáról*. G. O. írói egyéniségéről. — 10. sz. Szini Gyula: *Zsoldos László*. Nekrológ.

Orsz. Polg. Isk. Tanáregyesületi Közlöny. — 1926. évf. 6. sz. Visnovszky Rezső: *Komjáthy Jenő*. A nógrádmegyei Madách-Társaság kezdeményezésére a balassagyarmati polgári leányiskola által készített Komjáthy-emléktábla leleplezésén mondott emlékbeszéd.

Pannonhalmi Szemle. — 1926. évf. 1. sz. Kocsis Lénárd: *Széchenyi tanítása*. Sz. vallásos, hazafias, politikai tanításai nem hirdetnek új evangéliumot, hanem mint minden igaz reformátor, az emberi élet örök törvényeihez vezette vissza honfitársait. — Strommer Viktorin: *Prohászka Ottokár*. Írói jellemkép és értékelés. P. O. hivatása katolikus életet teremteni, ennek az életnek ideákat termelni, irányt diktálni és, amennyire ez emberileg lehetséges, nívóját biztosítani. — 2. sz. Zoltvány Irén: *Emlékezés Gyulai Pálra*. Bencés vonatkozású jellemző apróságok G. P. életéből.

Pásztortűz. — 1926. évf. 3. sz. Siklóssy László: *Deák Ferenc és az erdélyi nők*. Deák Ferenc halálának ötvenéves évfordulója

alkalmából ismerteti Alexy Károlynak azt a szoborművét, melyet az erdélyi nők 1863-ban ajándékoztak Deák Ferencnek. Közli egyúttal Deák Ferenc köszönőlevelét egész terjedelmében. — 4. sz. Lampérth Géza: *Régi magyar nagyasszonyok leveleik tükrében*. Bethlen Gáborné Károlyi Zsuzsanna leveleiből. — 5. sz. Kiss Ernő: *Gyalmai Domokos*. Írói arckép. — Szász Károly: *Gyalmai Pál, az ember*. Gazdag és értékes emlékek Gyalmai Pál életéből. — 8. sz. Kiss Ernő: *Áprily Lajos*. Írói arckép. — 9. sz. Kristóf György: *A Berzsenyi nagysága*. Emelkedett hangú ünnepi megemlékezés.

Protestáns Szemle. — 1926. évf. 3. sz. *Szeremlei Sámuel önéletrajzából*. Adatközlés a M. T. Akadémia tulajdonában levő kézirat alapján.

Új Idők. — 1926. évf. 11. sz. Surányi Miklós: *Bevezetés egy Herczeg-tanulmányhoz*. Általános méltatás. — Hegedüs Lóránt: *Jókai anyja*. Naplórészletek Jókai édesanyjára vonatkozólag.

II. Hírlapok.

Budapesti Hírlap. — 1926. évf., jan. 28. Kovács Gyula: *Deák Ferenc*. Deák Ferenc politikai irányának rajza, halálának felszázados évfordulója alkalmából. — Szász Károly: *Bárd Miklós*. Bárd Miklós költői pályájának képe, újabb költeményeinek elismerő bírálataival. — Febr. 14. Tóth Kálmán: *Gárdonyi ismeretlen levelei*. Gárdonyi Géának egykori irodalomtanárához, ez év januárjában elhunyt Répássy Jánoshoz, intézett 12 levele. — Márc. 3. Négyesy László: *Kossuth Lajos contra Kazinczy?* Válasz Nagy Emilnek egyik cikkére, melyben azt állította, hogy Kazinczy Ferencnek sógora, Török József gróf ellen indított örökösödési perében, Kossuth Lajos lett volna Török József ügyvédje. A cikk kimutatja, hogy az ügyvéd nem Kossuth Lajos, hanem Kossuth László, Lajos atyja volt.

Nemzeti Ujság. — 1926. évf., márc. 10. Benkőczy Emil: *Gárdonyi Géza egri diáksága*. Közli Gárdonyi Géának az egri érseki tanítóképző intézetben szerzett bizonyítványait és tanítói oklevelének dátumát. Azonkívül Sama-sza József egri érsekhez intézett több folyamodványát, melyben tanulmányi segílyt kért és kapott. — Máj. 16. Kállay Miklós: *A gyűjteményes Gárdonyi-kiadás*. Ismertetése az Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság azon vállalkozásának, mellyel Gárdonyi Géza műveiből egyöntetű ünnepi kiadást rendez.

8 Órai Ujság. — 1926. évf., febr. 7. Kenedy Géza: *Herczeg Ferenc pályakezdése*. Személyes élmények Herczeg Ferenc fellépéséről: első cikke és első párbaaja. — Márc. 19. Liptai Imre: *Szigligeti Mária*. Meleghangú megemlékezés Szigligeti Ede leányának halála alkalmából.

Pesti Hírlap. — 1926. évf., ápr. 11., 18., 25., máj. 1., 9., 16. Csóór Gáspár: *Gárdonyi-relikviák*. Személyes élményeken alapuló visszaemlékezések Gárdonyi életének egyes szakaszaira.